



FERNÁNDEZ SOLDEVILLA, Gaizka; LÓPEZ ROMO, Raúl. *Sangre, votos, manifestaciones: ETA y el nacionalismo vasco radical 1958-2011.* Madrid: Editorial Tecnos, 2012. 403 pàgs. [15,5 x 23].

El llibre dels historiadors Gaizka Fernández Soldevilla i Raúl López Romo ens ofereix una anàlisi del nacionalisme basc radical des del naixement d'ETA fins a l'actualitat, amb especial atenció als esdeveniments dels anys setanta. Les tres paraules principals del títol fan referència a les diferents formes de lluita d'aquest moviment polític: "sang" per la lluita armada de l'organització terrorista ETA, "vots" per la participació política a les institucions del seu referent polític, i "manifestacions" per la seva estratègia de mobilització de masses mitjançant tot un conjunt d'organitzacions afins.

El llibre, que es nodreix de fonts bibliogràfiques, hemerogràfiques, arxivístiques (amb fonts policiaques i de l'administració franquista incloses) i orals (amb entrevistes a antics membres d'ETAp i de l'esquerra abertzale) arrenca amb l'anàlisi dels criteris identitaris del nacionalisme basc radical des d'una perspectiva històrica, començant amb els criteris racials i religiosos de Sabino Arana, passant pel nacionalisme de base lingüística i arribant als criteris ideològics. A partir d'aquí, estudia l'evolució de l'esquerra abertzale des de 1974, analitzant ETAp i ETAm, els seus referents polítics i els diferents camins de les organitzacions esmentades. També s'expliquen episodis com les temptatives de creació d'un front nacionalista (amb les reunions de Chiberta al País Basc francès de 1977 impulsades per Telesforo Monzón) o la influència política del desaparegut -en estranyes circumstàncies- Eduardo Moreno Bergaretxe (Pertur), dirigent intel·lectual d'ETAp; sense oblidar altres aspectes del moviment com la política de masses, les seves relacions amb d'altres moviments socials com l'antinuclear o el feminista, així com amb l'extrema esquerra; el seu posicionament davant les víctimes del terrorisme i el discurs de construcció de l'enemic.

L'epíleg de l'obra serveix als autors per plantejar la seva proposta interpretativa de la violència política a Euskadi durant els últims quaranta anys a partir d'una explicació multifactorial, on juntament amb les motivacions polítiques, socials i econòmiques, despenja el factor humà. Amb paraules dels mateixos autors, "*es fundamental tener en cuenta la travesía personal y la decisión particular de los propios abertzales radicales [...] ni el estallido del terrorismo, ni su final, eran inevitables*". Per als autors, tant la decisió de matar l'any 1968 com la de deixar de fer-ho el 2011 no es poden comprendre sense una lògica personal on, sense oblidar les circumstàncies, l'element clau és la capacitat d'elecció dels individus, que en l'actualitat opten per abandonar la violència "*ante la creciente percepción de lo inútil y contraproducente de la misma*". Una lògica que queda reflectida a les paraules de l'escriptor Felipe Juaristi citades al començament de l'obra "*Al principio se lucha por la tierra que se ama.*



Luego, se ama la tierra por la que se lucha. Al final, lo más querido es la propia lucha”.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

El libro de los historiadores Gaizka Fernández Soldevilla y Raúl López Romo nos ofrece un análisis del nacionalismo vasco radical desde el nacimiento de ETA hasta la actualidad, con especial atención a los acontecimientos de los años setenta. Las tres palabras principales del título, hacen referencia a las diferentes formas de lucha de este movimiento político: “sangre” por la lucha armada de la organización terrorista ETA, “votos” por la participación política en las instituciones de su referente político, y “manifestaciones” por su estrategia de movilización de masas mediante todo un conjunto de organizaciones afines.

El libro, que se nutre de fuentes bibliográficas, hemerográficas, archivísticas (con fuentes policiales y de la administración franquista incluidas) y orales (con entrevistas a antiguos miembros de ETApM y de la izquierda abertzale) arranca con el análisis de los criterios identitarios del nacionalismo vasco radical desde una perspectiva histórica, empezando con los criterios raciales y religiosos de Sabino Arana, pasando por el nacionalismo de base lingüística y llegando a los criterios ideológicos. A partir de aquí, estudia la evolución de la izquierda abertzale desde 1974, analizando ETApM y ETAm, sus referentes políticos y los diferentes caminos de las organizaciones mencionadas. También se explican episodios como las tentativas de creación de un frente nacionalista (con las reuniones de Chiberta en el País Vasco francés de 1977 impulsadas por Telesforo Monzón) o la influencia política del desaparecido -en extrañas circunstancias- Eduardo Moreno Bergaretxe (Pertur), dirigente intelectual de ETApM; sin olvidar otros aspectos del movimiento como la política de masas, sus relaciones con otros movimientos sociales como el antinuclear o el feminista, así como con la extrema izquierda; su posicionamiento ante las víctimas del terrorismo y el discurso de construcción del enemigo.

El epílogo de la obra sirve a los autores para plantear su propuesta interpretativa de la violencia política en Euskadi durante los últimos cuarenta años a partir de una explicación multifactorial, donde junto con las motivaciones políticas, sociales y económicas, despunta el factor humano. En palabras de los mismos autores, “*es fundamental tener en cuenta la travesía personal y la decisión particular de los propios abertzales radicales [...] ni el estallido del terrorismo, ni su final, eran inevitables*”. Para los autores, tanto la decisión de matar en 1968 como la de dejar de hacerlo el 2011

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL



ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (març 2014)

no se pueden comprender sin una lógica personal donde, sin olvidar las circunstancias, el elemento clave es la capacidad de elección de los individuos, que en la actualidad optan para abandonar la violencia “*ante la creciente percepción de lo inútil y contraproducente de la misma*”. Una lógica que queda reflejada en las palabras del escritor Felipe Juaristi citadas al comienzo de la obra “*Al principio se lucha por la tierra que se ama. Luego, se ama la tierra por la que se lucha. Al final, lo más querido es la propia lucha*”.

IHE

(Secretaría de la revista)